

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2023-27-23>

УДК: 378.147: 811.111

СКРИПНИК Н. С.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет
<https://orcid.org/0000-0002-8208-3019>

ШАМРАЙ О. В.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет
<https://orcid.org/0000-0001-6808-9214>

АНАЛІЗ РЕСУРСІВ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА УМОВ ЗМІШАНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗВО

У статті розглянуто онлайн-сервіси та інструменти як ресурси для викладання граматики англійської мови у змішаному та дистанційному форматі у синхронному та асинхронному режимі. Онлайн-ресурси систематизовано за призначенням: для презентації, практики та перевірки засвоєння граматичних явищ, а також за походженням і роллю викладача: готові, адаптовані, авторські. Схарактеризовано кожну категорію, зазначено переваги та недоліки у використанні, наведено приклади. Основними чинниками для вибору певного ресурсу визначено його відповідність потребам освітнього контексту викладача та зручність використання.

Ключові слова: граMATика англійської мови, онлайн-ресурси, змішане навчання, дистанційне навчання, заклад вищої освіти.

SKRYPNYK N., SHAMRAI O

Kharkiv National Automobile and Highway University

ANALYSIS OF RESOURCES FOR TEACHING ENGLISH GRAMMAR IN THE CONDITIONS OF BLENDED AND DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article deals with online services and tools as resources for teaching English grammar in a blended and distance format in synchronous and asynchronous modes. Online resources are systematised by their purpose: for presentation, practice and testing of grammatical structures. The main tools for presentation of grammar in a blended and distance format are various forms of visualisation of learning material, as the use of different forms of structuring and visualisation contributes to a more effective perception and memorisation of information. Such forms are divided into static images and video explanations. Online resources in the category of English grammar practice include various types of exercises, activities, tests and text tasks for controlled practice and automation that students can complete online in synchronous and asynchronous mode. The category of resources for testing grammar knowledge includes synchronous and asynchronous testing and/or control tasks also in an online format. The online resources for teaching English grammar are also categorised by their origin and the role of the teacher. According to this criterion, online resources for teaching grammar can be divided into the following groups: ready-made, where the teacher acts as a user of a suitable online resource; adapted, where the teacher uses already created online resources, but changes them to some extent in accordance with his/her educational context; original, where the teacher is the author of the resource, independently develops and creates it, chooses the appropriate format, platform, control methods, evaluation criteria, etc. For each category, the advantages and disadvantages of use are indicated, as well as examples. The main factors for choosing a particular resource are its relevance to the needs of the educational context and ease of use

Key words: English grammar, online resources, blended learning, distance learning, higher education institution.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Усі сфери життя сучасного суспільства поступово і дедалі більше переходять в онлайн-формат. Освіта не є винятком, а сфера вивчення іноземних мов перетворилася на експериментальний комплекс з розробки нових методів, принципів та інструментів для її вивчення і викладання. Варто згадати, що дистанційний формат навчання було запроваджено як вимушену міру через розповсюдження коронавірусної інфекції у березні 2020 року. З того часу через карантинні обмеження, а потім через запровадження воєнного стану, безпекову ситуацію, перебої з електропостачанням та зв'язком на території України у багатьох закладах освіти освітній процес відбувається переважно у змішаному або дистанційному форматі. Суттєво змінився й формат роботи викладачів іноземної мови. Вони більше не виконують функцію єдиного або основного джерела знань, а виступають у якості інструктора, порадирика чи фасилітатора. З іншого боку, у сьогодишніх реаліях викладач взагалі, і викладач іноземної мови зокрема, має добре розумітися не лише на методиці викладання предмету чи основах вікової психології, а й – на технологіях [5, с. 3]. Щоб успішно працювати у сучасних реаліях, викладач іноземної мови повинен володіти цілим рядом цифрових навичок: не просто вміти користуватися ПК та пакетом офісних програм, а бути здатним працювати з певного наявного пристрою, користуватися системами обміну повідомленнями, вміти працювати з системами віддаленого навчання, редагувати аудіо та відео матеріал тощо. Оволодіння новими навичками й інструментами вимагає чимало часу, проте, активне залучення ефективних онлайн-ресурсів допомагає зробити процес вивчення іноземної мови цікавішим та ефективнішим. Складно передбачити яким буде формат навчання в Україні найближчим

часом. Проте, наразі вже не викликає сумніву, що вміння працювати дистанційно у синхронному та асинхронному режимі з використанням сучасних цифрових ресурсів – це вимога часу не залежно від ситуації.

Аналіз останніх джерел

Питання навчання граматики англійської мови було і є актуальним для викладачів і дослідників. У сучасному контексті вже було розглянуто принципи планування заняття з граматики (Т. Cotter), граматичний аспект вивчення іноземної мови (Ю. Лазуткіна), принципи використання граматики (М. Тарасенко, К. Маслова). Також у працях вітчизняних та зарубіжних вчених останнього часу висвітлено дистанційне навчання іноземної мови за умов пандемії (А. Коваленко), використання інтернет-інструментів у такому форматі навчання (Ю. Заблоцький), створення електронного граматичного портфоліо (J.-R. Lapaire), вплив інтернет-ресурсів та віртуальних світів на викладання граматики (М. Kruk), вплив віртуальних інструментів на успішність вивчення граматики під час COVID-19 (R. M. Elbashir, S. M. Hamza). Високо цінуючи вклад науковців у розробку вищезначених питань, вважаємо за необхідне узагальнити накопичений досвід використання інтернет-ресурсів та проаналізувати можливості їх застосування у викладанні граматики англійської мови у закладах вищої освіти України.

Формулювання цілей статті

Мета дослідження – комплексний аналіз та систематизація сучасного цифрового інтернет-інструментарію для викладання граматики англійської мови в умовах змішаного та дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу

Вивчення граматики посідає одне з основних місць у програмі вивчення іноземної мови і є невід'ємним складником усіх навчальних ситуацій іноземної мови. Без знань граматики неможливе повноцінне спілкування ні в усній, ні в письмовій формах. Тому викладачі іноземних мов використовують в освітньому процесі багато різноманітних матеріалів для презентації, практики та перевірки засвоєння граматичних явищ. З переходом на змішаний або дистанційний формат навчання використання значної частини звичних раніше матеріалів може стати недоступним, неможливим або незручним. Вважаємо доцільним спочатку систематизувати онлайн-ресурси за такими категоріями, як презентація, практика та перевірка. Адже не дивлячись на існування різних підходів до викладання граматики [1], ці етапи використовуються у більшості з них.

Основними інструментами для презентації граматичних явищ в змішаному та дистанційному форматі, на наш погляд, є різноманітні форми візуалізації навчального матеріалу, оскільки використання різних форм структурування та унаочнення сприяє більш ефективному сприйняттю та запам'ятовуванню інформації. Такі форми можна поділити на статичні зображення та відеопояснення. До перших відносимо різні види графічних органайзерів, схеми, навчальні картки, картинки, таблиці, фото зі стислим викладом правил, формування, способів застосування тощо. Такі зображення зручно використовувати для актуалізації знань щодо певного явища на занятті або в якості нагадування чи зорової опори при виконанні домашніх завдань, самостійної роботи в асинхронному режимі.

До другої групи належать різні види навчальних відео для презентації та пояснення певного граматичного матеріалу: відеопрезентації, відеопояснення, відеоуроки. Відео чинить емоційний вплив на студентів, допомагає розвитку уваги та пам'яті, створює атмосферу спільної пізнавальної діяльності, і навіть, пасивні студенти включаються в процес роботи [7, 41-42]. Їх активно використовують у синхронному режимі занять, проте найбільш популярними такі матеріали є для асинхронного режиму, де вони стануть у нагоді для самостійного опрацювання студентами із можливістю обирати зручний час, швидкість та кількість переглядів.

До онлайн-ресурсів за категорією практика використання граматики англійської мови відносимо різні види вправ, тестових та текстових завдань для контрольованої практики та автоматизації, які студенти можуть виконувати онлайн у синхронному та асинхронному режимі.

Категорія ресурсів для перевірки засвоєння граматичних явищ передбачає тестування та / або контрольні завдання у синхронному та асинхронному режимі також в онлайн-форматі.

Наступним кроком вважаємо доцільним систематизувати онлайн-ресурси для викладання граматики англійської мови за походженням і роллю викладача. За цим критерієм онлайн-ресурси для викладання граматики можна розділити на такі групи:

- готові, де викладач виступає в ролі користувача придатного для роботи онлайн-ресурсу;
- адаптовані, коли викладач користується вже створеними онлайн-ресурсами, проте певною мірою змінює їх відповідно до свого освітнього контексту;
- авторські, тобто такі, де викладач є автором ресурсу, самостійно розробляє і створює, обирає доцільний формат, платформу, способи контролю, критерії оцінювання тощо.

Далі проаналізуємо можливості, переваги та недоліки застосування онлайн-ресурсів для викладання граматики англійської мови у змішаному та дистанційному форматі навчання за згаданими вище критеріями.

Готові онлайн-ресурси для викладання граматики, які містять матеріали для презентації, практики та перевірки в одному місці, зазвичай є частиною навчально-методичних комплексів (НМК) з онлайн-підтримкою. У таких НМК традиційно передбачено презентацію граматичного матеріалу і вправи до нього у підручнику, а додаткові матеріали, пояснення, завдання, у тому числі аудіо та відео, розміщено в онлайн-форматі у вигляді робочого зошиту чи доступу до онлайн-платформи до певного НМК. У якості прикладу, можна навести НМК Empower від Cambridge University Press, Gateway від MacMillan Education та інші. Наявність вже розроблених автентичних матеріалів, можливість працювати із ними синхронно та асинхронно, автоматична перевірка більшості завдань, що дозволяє більш продуктивно використовувати час заняття, є безперечними перевагами таких онлайн-ресурсів. Проте доступ до онлайн-ресурсів можливий тільки через придбання НМК кожним студентом та обмежений у часі, зазвичай він надається на один-два роки у вигляді коду у кожному екземплярі. Крім того, такі НМК відносяться до курсів загальної англійської мови і розраховані на досить великий обсяг годин, що може не відповідати потребам певної навчальної програми.

Адаптовані онлайн-ресурси для викладання граматики є найбільш різноманітною категорією, оскільки існує безліч доступних наразі онлайн-ресурсів для викладання та вивчення англійської мови та граматики зокрема. Завдання викладача полягає у пошуку ресурсів, які найкраще відповідає потребам його освітнього контексту, та адаптації знайдених матеріалів. Ресурси для презентації граматичних явищ, статичні зображення та відео, зазвичай вимагають не змін, а певного пояснення від викладача. Ресурси для практики використання граматики вимагають ретельної перевірки викладачем, оскільки бувають помилки у сервісі чи не достатньо якісні матеріали, а також аналізу зручності використання цього ресурсу, рівня складності завдань, використаної в них лексики тощо та можливості адаптації матеріалів для використання. Популярними сайтами для пошуку та підбору онлайн-ресурсів для викладання граматики англійської мови після відповідної адаптації є britishcouncil.org, teachingenglish.org.uk, cambridgeenglish.org, GrammarMonster.com, UsingEnglish.com, twinkl.com, bbc.co.uk, grammarly.com, oxfordonlineenglish.com, Liveworksheets.com та багато інших. До переваг використання адаптованих ресурсів для викладання граматики відносимо великий вибір матеріалів за рівнями складності, обсягом, з різними формами і типами завдань, з ілюстраціями, з аудіо чи відеосупроводом, а також їх автентичність та сучасність. Недоліками, на наш погляд, є необхідність перевірки та витрати часу на пошук та адаптацію.

Авторські онлайн-ресурси для викладання граматики викладачі розробляють і створюють самостійно відповідно до вимог і потреб власного навчального контексту. Для презентації можливі варіанти запису окремих відео з поясненням певного граматичного явища або відеозапису безпосередньо онлайн-заняття із наданням студентам доступу до такого відео у подальшому. Вправи, завдання та тести для практики та перевірки засвоєння граматичних явищ викладач зазвичай створює або за допомогою певної платформи, яка використовується у навчальному закладі, або іншого сервісу, інструментарій і можливості якого зрозумілі та зручні для викладача. У якості прикладу таких платформ, використання яких є поширеним у вітчизняних вищих навчальних закладах, можна навести Moodle та Google Classroom. Сервісів для створення таких завдань також існує багато, наприклад, Google Forms, ClassTime, На урок, Всеосвіта тощо. Ресурси у такому випадку ідеально відповідають потребам і меті викладача, але вимагають багато часу на створення та опанування навичок користування певними сервісами.

Представлений аналіз онлайн-ресурсів для викладання граматики англійської мови та їх перелік, безперечно, не є вичерпним, оскільки постійно створюються нові ресурси та оновлюються вже існуючі. Проте вважаємо важливим не кількість використовуваних сервісів та інструментів, а відповідність певного ресурсу вимогам і потребам конкретного освітнього контексту та зручність його застосування.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Отже, ресурси для викладання граматики англійської мови у змішаному або дистанційному форматі розуміємо як онлайн-ресурси, оскільки у такому форматі освітній процес відбувається переважно онлайн в синхронному та асинхронному режимі. Онлайн-ресурси можна систематизувати за призначенням, тобто для презентації, практики та перевірки засвоєння граматичних явищ, а також за походженням і роллю викладача: готові, адаптовані, авторські. Кожна категорія має певні переваги та недоліки у використанні. Основними чинниками для вибору певного ресурсу вважаємо відповідність потребам освітнього контексту викладача та зручність використання. Подальшого дослідження потребує питання експериментальної перевірки ефективності використання певних онлайн-ресурсів для викладання граматики англійської мови.

Література

1. Cotter T. Planning a grammar lesson. 2005. URL : <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/planning-lessons-and-courses/articles/planning-grammar-lesson>
2. Elbashir R. M., Hamza S. M. The impact of virtual tools on EFL learners' performance in Grammar at the times of COVID 19 Pandemic. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 2022. 19 (3). URL : <https://ro.uow.edu.au/jutlp/vol19/iss3/07>

3. Kruk M. The use of internet resources and browser-based virtual worlds in teaching grammar. *Teaching English with Technology*, 2014, 14(2), 52-67.
4. Lapaire Jean-Rémi. De la grammaire anglaise baladodiffusée au portfolio grammatical électronique: vers de nouvelles pratiques adaptées à l'ère du numérique. *Alsic*, Vol.12, 2009. URL : <http://journals.openedition.org/alsic/1314>
5. Заблоцький Ю. В. Використання інтернет-інструментів в умовах дистанційного навчання для вивчення іноземної мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 11(79). С. 3–7.
6. Коваленко А. Дистанційне навчання іноземної мови за умов пандемії: специфіка форм і методів роботи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 35, том 3. С. 250 – 255.
7. Костик Є. В., Сілютіна І. О. Особливості викладання іноземної мови професійного спрямування для студентів немовних спеціальностей. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2022. Вип. 23. С. 38 – 43.
8. Лазуткіна Ю. Граматичний аспект вивчення іноземної мови. *Педагогічні науки*. 2014. № 61-62. С. 120 – 126.
9. Тарасенко М. І., Маслова К. І. Принципи використання граматики при вивченні іноземних мов (англійської). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020 р. № 73, Т. 1. С. 96 – 100.

References

1. Cotter T. Planning a grammar lesson. 2005. URL : <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/planning-lessons-and-courses/articles/planning-grammar-lesson>
2. Elbashir R. M., Hamza S. M. The impact of virtual tools on EFL learners' performance in Grammar at the times of COVID 19 Pandemic. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 2022. 19 (3). URL : <https://ro.uow.edu.au/jutlp/vol19/iss3/07>
3. Kruk M. The use of internet resources and browser-based virtual worlds in teaching grammar. *Teaching English with Technology*, 2014, 14(2), 52-67.
4. Lapaire Jean-Rémi. De la grammaire anglaise baladodiffusée au portfolio grammatical électronique: vers de nouvelles pratiques adaptées à l'ère du numérique. *Alsic*, Vol. 12, 2009. URL : <http://journals.openedition.org/alsic/1314>;
5. Zablotskyi Yu. V. Vykorystannia internet-instrumentiv v umovakh dystantsiinoho navchannia dlia vyvchennia inozemnoi movy. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»: seriiia «Filolohiia»*. Ostroh: Vyd-vo NaUOA, 2021. Vyp. 11(79). S. 3–7.
6. Kovalenko A. Dystantsiine navchannia inozemnoi movy za umov pandemii: spetsyfika form i metodiv roboty. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2021. Vyp 35, tom 3. S. 250 – 255.
7. Kostyk Ye. V., Siliutina I. O. Osoblyvosti vykladannia inozemnoi movy profesiinoho spriamuvannia dlia studentiv nemovnykh spetsialnosti. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznastva*. 2022. Vyp. 23. S. 38 – 43.
8. Lazutkina Yu. Hramatychnyi aspekt vyvchennia inozemnoi movy. *Pedahohichni nauky*. 2014. # 61-62. S. 120 – 126.
9. Tarasenko M. I., Maslova K. I. Pryntsypy vykorystannia hramatyky pry vyvchenni inozemnykh mov (anhliiskoi). *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2020 r. # 73, T. 1. S. 96 – 100.